Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Olli Sorainen
hallitusneuvos
TEM
050-396 0162

Eduskunnan hallintovaliokunnalle 8.6.2021

O 7/2021 vp Selvitys turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuden laajentamisesta säädetyn väliaikaisen lain vaikutuksista (EV 63/2020 vp – HE 65/2020 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriön ja TE-hallinnon käytössä olevista tietojärjestelmien avulla ei ole mahdollista arvioida ulkomaalaislain väliaikaisen muuttamisen (487/2020) työllisyysvaikutuksia. Turvapaikanhakijoita ei voida rekisteröidä työnhakijoiksi, jolloin he eivät myöskään päädy TE-hallinnon rekistereihin. Ylipäänsä pakolaistaustaisten työllistyminen seuraaminen on ollut Suomessa hyvin vaikeaa, koska Maahanmuuttoviraston tietoja maahantulon syystä ei ole pysytty yhdistämään Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin. Tarkan arvion tekeminen väliaikaisen lakimuutoksen vaikutuksista saattaisi olla mahdollista, jos Maahanmuuttoviraston rekistereistä löytyvä tieto turvapaikkahakemuksesta pystytään yhdistämään tulorekisterin tietoihin. Tämä edellyttäisi kuitenkin erillisen tutkimusprojektin käynnistämistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö kysyi marraskuussa 2020 TE- toimistoilta turvapaikanhakijoiden työllistymisestä. Kyselyn vastaukset toimitettiin sisäministeriöön 1.12.2020. TE-toimistojen tietolähteenä olivat yhtäältä työlupapalvelujen yleiset asiakastiedot ja toisaalta ulkomaalaislain 86 a §:n nojalla annettavat työnantajan antamat tiedot ulkomaalaisen ottamisesta palvelukseensa. Kyselyyn vastasivat Etelä-Savon-, Hämeen-, Kainuun-, Keski-Suomen-, Pohjois-Pohjanmaan-, Uudenmaan- ja Varsinais-Suomen TE- toimisto.

Vastausten perusteella turvapaikanhakijoiden työllistymisten määrä ei ollut erityisen suuri. Työlupapalvelujen asiakkaissa oli turvapaikanhakijan työnteko-oikeudella työskennelleitä, ja näistä henkilöistä arviolta joitain kymmeniä henkilöitä oli työllistynyt maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden työtehtäviin. Työnantajailmoituksia mainituille aloille työllistyneistä turvapaikanhakijoista annettiin vain muutamia.

Vaikka edellä mainittua tarkempaa tietoa ei ole käytössä, työ- ja elinkeinoministeriön tilannekuva lakimuutoksen työllisyysvaikutuksista vastaa sisäministeriön selvityksessä esitettyä arviota. Tilapäisesti työllistyneiden turvapaikanhakijoiden määrä oli todennäköisesti joitain kymmeniä henkilöitä. Lakimuutoksen vaikutus huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toiminnan kannalta kriittisten alojen työvoiman tarjontaan, turvapaikanhakijoiden ansioihin ja verotuloihin oli siis pieni. On epätodennäköistä, että turvapaikanhakijoiden työllistyminen olisi syrjäyttänyt muuta kotimaista tai ulkomaista työvoimaa, sillä korona vähensi kausityövoiman tarjontaa merkittävästi.

Niiden turvanpaikanhakijoiden, jotka työllistyivät lain väliaikaisen muuttamisen takia ja joille myönnetään tai on myönnetty turvapaikka Suomesta, voi olettaa työllistyvän pidemmällä aikavälillä paremmin kuin turvapaikanhakijat keskimäärin. Aiemmalla Suomessa hankitulla työkokemuksella on havaittu olevan merkittävä yhteys myös pidemmän aikavälin työllistymiseen (Aho & Mäkiaho, 2017[1]). Työkokemuksen merkitys on todennäköisesti merkittävästi suurempi kuin useimpien työnhakijoille tarjottavien palveluiden.

Tilapäisen muutoksen perusteella ei voi tehdä kuitenkaan johtopäätöksiä siitä, miten työvoiman tarjonta ja kysyntä muuttuisivat, mikäli turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta helpotettaisiin pysyvästi. COVID-19-pandemia vähensi merkittävästi kausityövoiman tarjontaa ja pakotti työnantajia etsimään työvoimaa muualta. Toisaalta pandemia myös vaikeutti työmarkkinoiden kohtaantoa ja todennäköisesti vähensi tartuntariskin vuoksi kannustimia työntekoon. Pysyvä muutos saattaisi lisätä työnantajien kiinnostusta turvapaikanhakijoiden rekrytoimiseen, lisätä työn tarjontaa turvanpaikanhakijoiden keskuudessa ja sujuvoittaa rekrytointiprosesseja. Lisäksi työnteko-oikeuden ulottaminen myös muihin kuin huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toiminnan kannalta keskeisiin aloihin, lisäisi potentiaalisten työnantajien määrää.

Työ- ja elinkeinoministeriön tietoon ei ole tullut tilapäiseen lakimuutoksen liittyviä työvoiman hyväksikäyttötapauksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö niitä olisi voinut olla. Mikäli turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta pyritään helpottamaan, on tärkeää huolehtia siitä, että työehtoja noudatetaan ja työolot ovat asianmukaisella tasolla.

[1] Aho, S. & Mäkiaho, A. (2017). Maahanmuuttajat ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 26/2017.